

Roman KMIĘCIAK, Anna MICHNA
Politechnika Śląska
Wydział Organizacji i Zarządzania
roman.kmieciak@polsl.pl; anna.michna@polsl.pl

ORIENTACJA MIĘDZYNARODOWA MIKRO, MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW – BARIERY, OGRANICZENIA I PERSPEKTYWY

Streszczenie. W artykule, na podstawie danych statystycznych, dokonano analizy stopnia umiędzynarodowienia polskich i europejskich mikro, małych i średnich przedsiębiorstw (MMSP). Wskazano na czynniki utrudniające umiędzynarodowienie MMSP. Szczególną uwagę zwrócono na znaczenie wiedzy, której niedostatek jest jedną z najważniejszych barier w procesie umiędzynarodowienia MMSP.

Słowa kluczowe: umiędzynarodowienie, mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa.

INTERNATIONAL ORIENTATION OF SMES – BARRIERS, CONSTRAINTS AND PERSPECTIVES

Summary. Based on statistical data analysis the degree of internalization of Polish and European micro, small and medium-sized enterprises (SMEs) was examined. The paper also presents barriers of SMEs internationalization. The particular attention was given to knowledge because insufficient knowledge is one of the main barriers in the process of SMEs internationalization.

Keywords: internationalization, micro, small and medium-sized enterprises

1. Wstęp

W zwiększeniu międzynarodowej aktywności biznesowej mikro, małych i średnich przedsiębiorstw (MMSP) upatruje się szanse na ich rozwój i wzrost¹, a w konsekwencji

---

¹ Zob. Kraśnicka T., Głód W.: The Impact of the Internationalization of Polish SMEs on Their Performance. "Journal of Economics & Management", Vol. 13, 2013, p. 67-83.

rozwój gospodarczy kraju. Dzięki umiędzynarodowieniu MMSP zyskują dostęp nie tylko do nowych i większych rynków, ale także do m.in. *know-how* i nowych technologii². Jednak badania wskazują na stosunkowo niski poziom umiędzynarodowienia polskich MMSP. Przykładowo, działalność eksportową prowadzi ok. 2,6% mikroprzedsiębiorstw, 28,6% małych przedsiębiorstw i 45% średnich przedsiębiorstw³. Umiędzynarodowienie polskich MMSP jest na niższym poziomie niż przeciętna dla innych krajów Unii Europejskiej (UE)⁴. Poza tym, umiędzynarodowienie zarówno polskich, jak i europejskich MMSP jest na niższym poziomie niż umiędzynarodowienie dużych przedsiębiorstw⁵. Aktualne pozostaje zatem pytanie o przyczyny stosunkowo małej aktywności międzynarodowej MMSP.

MMSP mają wiele cech odróżniających je od dużych przedsiębiorstw, w tym np. z jednej strony cechują się dużą elastycznością i umiejętnością szybkiej reakcji na zmieniające się warunki otoczenia, a z drugiej mają ograniczone zasoby ludzkie i finansowe, a rozwój przedsiębiorstwa jest w istotnym stopniu determinowany wiedzą, umiejętnościami i zaangażowaniem właściciela/menedżera⁶. W związku z tym MMSP napotykają specyficzne bariery w umiędzynarodowieniu, które spowalniają lub nawet uniemożliwiają uczestnictwo w tym procesie.

Celem artykułu jest ocena poziomu umiędzynarodowienia działalności polskich i europejskich MMSP oraz wskazanie najważniejszych barier tego procesu.

2. Umiędzynarodowienia polskich MMSP na tle innych krajów europejskich

Poziom umiędzynarodowienia przedsiębiorstwa można określić się za pomocą różnych mierników, w tym takich jak np.: import, bezpośredni eksport, eksport z wykorzystaniem pośredników, udział przychodów ze sprzedaży z zagranicy w przychodach ze sprzedaży ogółem, samodzielne bezpośrednie inwestycje zagraniczne, przedsięwzięcia zagraniczne typu *joint venture*, udzielanie licencji lub franszyzy zagranicą⁷. W poniższych analizach ograniczono się do dwóch mierników umiędzynarodowienia: eksportu i importu.

---

² Mikołajczyk B., Zabłocki Ł.: Internacjonalizacja jako dźwignia wzrostu pozycji konkurencyjnej MSP. *Acta Universitatis Lodzianis, Folia Oeconomica* 247, 2011, s. 211-221.

³ Dane za 2011r. Źródło: PARP: Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2011-2012, Warszawa 2013, s. 61.

⁴ Zob. rozdział 2.

⁵ Zob. Eurostat, http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/International_trade_by_enterprise_characteristics, dostęp 23.04.2015r.; PARP: Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2011-2012, Warszawa 2013, s. 61.

⁶ Zob. Michna A.: Wpływ organizacyjnego uczenia się na efektywność funkcjonowania małych i średnich przedsiębiorstw. Wydawnictwo Politechniki Śląskiej, Gliwice 2007, s. 14-15.

⁷ Zob. Kraśnicka T., Głód W.: The Impact of the Internationalization of Polish SMEs on Their Performance. „*Journal of Economics & Management*”, Vol. 13, 2013, p. 67-83; Manolova T.S., Brush G., Edelman L.F,

W tabelach od 1 do 3 przeanalizowano aktywność eksportową i importową polskich MMSP na tle innych państw Unii Europejskiej (UE) w podziale na eksport/import w ramach Unii Europejskiej i poza nią. Na podstawie danych o liczbie eksporterów, importerów oraz liczbie przedsiębiorstw ogółem dla 16 państw Unii Europejskiej⁸ wyliczono odsetek mikro, małych i średnich firm prowadzących działalność eksportową i importową w 2010 r.⁹

Dane w tabelach od 1 do 3 wskazują, że odsetek polskich mikro, małych i średnich przedsiębiorstw prowadzących działalność eksportową lub importową w ramach lub poza Unią Europejską jest mniejszy niż średnia dla przeanalizowanych 16 państw, z wyjątkiem polskich małych przedsiębiorstw eksportujących w ramach UE. Szczególnie duże różnice na niekorzyść polskich przedsiębiorstw dotyczą mikroprzedsiębiorstw. Przykładowo, jedynie 2,9% polskich mikroprzedsiębiorstw importuje z krajów UE, a średnia dla 16 analizowanych krajów wynosi 11,6%. Stosunkowo dobrze radzą sobie polskie małe przedsiębiorstwa, wśród których 29,9% eksportuje w ramach UE (średnia dla 16 krajów to 23,3%), a 13,8% eksportuje poza UE (średnia 14,7%).

Z danych Eurostat-u wynika ponadto, że działalność eksportową poza UE prowadziło:

- w 2010 r. 549 162 MMSP z 25 krajów UE¹⁰, z czego 23 473 stanowią polskie MMSP (4,3%)¹¹.
- w 2011 r. 613,8 tys. MMSP z 27 krajów UE¹², z czego 28,3 tys. stanowią polskie MMSP (4,6%)¹³.

W 2010 r. działalność eksportową w ramach UE prowadziło natomiast 944 798 MMSP z 25 krajów UE, z czego 46 750 stanowiły polskie MMSP (4,9%).

Tabela 1

Greene P.G.: Internationalization of Small Firms. Personal Factors Revisited. „International Small Business Journal”, Vol. 20(1), 2002, p. 9-31.

⁸ Dla pozostałych państw UE brak porównywalnych danych dotyczących liczby przedsiębiorstw w poszczególnych klasach wielkości dla 2010 roku.

⁹ Obliczenia własne na podstawie danych:

http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/International_trade_by_enterprise_characteristics (liczba eksporterów i importerów w 2010 r.) oraz <http://ec.europa.eu/eurostat/web/structural-business-statistics/data/main-tables> (liczba przedsiębiorstw niefinansowych w 2010 r.); dostęp 23.04.2015 r.

¹⁰ Brak danych dla Belgii, Irlandii i Chorwacji.

¹¹ Obliczenia własne na podstawie danych:

http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/International_trade_by_enterprise_characteristics

¹² Bez Chorwacji. Chorwacja jest członkiem UE od 1.07.2013 r.

¹³ Dane Eurostat za: Lucian C., Norman-López A., Duch T-Figueras A.: SMEs are more important than you think! Challenges and opportunities for EU exporting SMEs. DG TRADE Chief Economist Notes, nr 2014-3, p. 5.

Liczba mikroprzedsiębiorstw prowadzących działalność: importową i eksportową w 2010 r.

	W ramach Unii Europejskiej		Poza Unię Europejską		W ramach Unii Europejskiej		Poza Unię Europejską	
	Liczba przedsiębiorstw				Odsetek przedsiębiorstw			
	Importerzy	Eksporterzy	Importerzy	Eksporterzy	Importerzy	Eksporterzy	Importerzy	Eksporterzy
Austria	108 735	24 463	11 296	7 482	41,2%	9,3%	4,3%	2,8%
Bułgaria	17 467	6 602	7 752	3 532				
Cypr	7 197	920	4 292	474				
Czechy	15 733	15 056	5 659	2 586				
Dania	41 416	13 367	16 125	7 836				
Estonia	7 608	5 558	3 590	1 386	16,4%	12,0%	7,7%	3,0%
Finlandia	45 187	8 221	11 358	4 138				
Francja	28 486	17 450	43 354	48 753	1,2%	0,7%	1,8%	2,1%
Grecja	17 462	6 322	10 814	4 473				
Hiszpania	177 766	68 841	56 831	37 724	7,6%	2,9%	2,4%	1,6%
Holandia	120 357	77 878	33 127	11 412	16,5%	10,7%	4,6%	1,6%
Litwa	10 353	5 012	3 409	3 511	10,2%	4,9%	3,3%	3,4%
Luksemburg	1 782	720	833	382	7,2%	2,9%	3,3%	1,5%
Łotwa	14 684	5 784	2 855	1 511				
Malta	3 337	237	2 444	364	12,2%	0,9%	8,9%	1,3%
Niemcy	226 327	91 729	23 366	21 340				
Polska	41 271	24 995	21 333	12 416	2,9%	1,8%	1,5%	0,9%
Portugalia	86 991	17 931	11 497	9 786	10,6%	2,2%	1,4%	1,2%
Rumunia	36 564	7 165	9 178	2 166	9,2%	1,8%	2,3%	0,5%
Słowacja	10 369	5 619	3 946	1 322	2,7%	1,4%	1,0%	0,3%
Słowenia	26 466	8 559	6 428	5 057	24,5%	7,9%	6,0%	4,7%
Szwecja	52 837	18 474	31 110	17 300	9,0%	3,1%	5,3%	2,9%
Węgry	36 475	23 206	8 682	3 677	6,9%	4,4%	1,7%	0,7%
Wielka Brytania	100 259	82 619	52 502	35 308	6,8%	5,6%	3,6%	2,4%
Włochy	216 583	91 082	50 323	66 517				
RAZEM/ŚREDNIA	1 451 712	627 810	432 104	310 453	11,6%	4,5%	3,7%	1,9%

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Eurostat¹⁴.

Tabela 2

¹⁴ http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/International_trade_by_enterprise_characteristics (liczba eksporterów i importerów w 2010 r.) oraz <http://ec.europa.eu/eurostat/web/structural-business-statistics/data/main-tables> (liczba przedsiębiorstw niefinansowych w 2010 r.); dostęp 23.04.2015 r.

Liczba małych przedsiębiorstw prowadzących działalność: importową i eksportową w 2010 r.

	W ramach Unii Europejskiej		Poza Unię Europejską		W ramach Unii Europejskiej		Poza Unię Europejską	
	Liczba przedsiębiorstw				Odsetek przedsiębiorstw			
	Importerzy	Eksporтеры	Importerzy	Eksporтеры	Importerzy	Eksporтеры	Importerzy	Eksporтеры
Austria	23 381	8 639	5 250	4 240	72,9%	26,9%	16,4%	13,2%
Bułgaria	7 260	3 887	3 452	1 982				
Cypr	1 303	310	1 057	284				
Czechy	10 226	9 794	3 962	2 663				
Dania	7 986	4 459	4 689	4 141				
Estonia	2 155	1 867	1 111	698	45,8%	39,7%	23,6%	14,8%
Finlandia	6 595	2 813	2 863	2 151				
Francja	23 415	14 884	17 926	23 455	19,3%	12,3%	14,8%	19,4%
Grecja	5 191	3 274	3 786	2 673				
Hiszpania	15 182	10 825	15 626	17 442	11,2%	8,0%	11,5%	12,9%
Holandia	19 610	16 150	9 532	6 151	48,9%	40,3%	23,8%	15,3%
Litwa	4 822	3 372	2 018	2 202	47,0%	32,8%	19,7%	21,4%
Luksemburg	1 255	477	527	220	45,5%	17,3%	19,1%	8,0%
Łotwa	4 693	2 676	1 345	983				
Malta	653	130	557	187	51,2%	10,2%	43,7%	14,7%
Niemcy	59 701	37 067	16 815	16 244				
Polska	19 026	14 890	6 786	6 857	38,2%	29,9%	13,6%	13,8%
Portugalia	19 787	8 785	4 481	5 816	52,7%	23,4%	11,9%	15,5%
Rumunia	15 020	5 536	4 330	1 843	37,5%	13,8%	10,8%	4,6%
Słowacja	3 143	2 190	1 077	684	21,3%	14,9%	7,3%	4,6%
Słowenia	4 273	2 097	1 780	1 756	72,1%	35,4%	30,0%	29,6%
Szwecja	11 145	6 781	7 998	7 036	39,0%	23,8%	28,0%	24,7%
Węgry	10 331	7 723	3 210	2 239	42,0%	31,4%	13,0%	9,1%
Wielka Brytania	18 995	17 767	22 258	19 670	13,2%	12,3%	15,4%	13,7%
Włochy	64 334	48 889	27 209	39 153				
RAZEM/ŚREDNIA	359 482	235 282	169 645	170 770	41,1%	23,3%	18,9%	14,7%

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Eurostat¹⁵.

Wartość eksportu polskich MMSP poza UE w 2010 roku wyniosła prawie 7,1 mld euro¹⁶. Dla porównania, w tym okresie wartość eksportu poza UE MMSP niemieckich wyniosła 100,1 mld euro, włoskich 71 mld euro, a francuskich 51,6 mld euro. Średnia wartość eksportu poza UE dla 25 analizowanych krajów wyniosła w 2010 roku 16 488 mln euro.

Tabela 3

¹⁵ http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/International_trade_by_enterprise_characteristics (liczba eksporterów i importerów w 2010 r.) oraz <http://ec.europa.eu/eurostat/web/structural-business-statistics/data/main-tables> (liczba przedsiębiorstw niefinansowych w 2010 r.); dostęp 23.04.2015r.

¹⁶ http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/International_trade_by_enterprise_characteristics, dostęp 23.04.2015 r.

Liczba średnich przedsiębiorstw prowadzących działalność:
importową i eksportową w 2010 r.

	W ramach Unii Europejskiej		Poza Unią Europejską		W ramach Unii Europejskiej		Poza Unią Europejską	
	Liczba przedsiębiorstw				Odsetek przedsiębiorstw			
	Importerzy	Eksporterzy	Importerzy	Eksporterzy	Importerzy	Eksporterzy	Importerzy	Eksporterzy
Austria	4 742	2 584	2 333	2 000	98,0%	53,4%	48,2%	41,3%
Bułgaria	2 748	1 852	1 564	1 106				
Cypr	297	105	279	107				
Czechy	4 886	4 837	2 470	2 191				
Dania	2 200	1 462	1 855	1 515				
Estonia	765	610	526	393	79,4%	63,3%	54,6%	40,8%
Finlandia	1 660	976	1 140	902				
Francja	9 288	6 927	7 649	9 064	46,1%	34,4%	38,0%	45,0%
Grecja	1 397	1 042	1 071	857				
Hiszpania	6 129	4 820	5 985	5 938	36,2%	28,5%	35,4%	35,1%
Holandia	5 858	5 129	4 320	3 042	69,7%	61,0%	51,4%	36,2%
Litwa	1 485	1 085	835	822	73,3%	53,6%	41,2%	40,6%
Luksemburg	450	241	284	172	78,3%	41,9%	49,4%	29,9%
Łotwa	1 212	723	544	408				
Malta	179	56	168	80	67,5%	21,1%	63,4%	30,2%
Niemcy	16 564	14 030	10 212	9 719				
Polska	8 541	6 865	4 039	4 200	55,3%	44,4%	26,1%	27,2%
Portugalia	4 292	2 354	2 117	2 207	79,7%	43,7%	39,3%	41,0%
Rumunia	5 316	2 988	2 109	1 324	69,6%	39,1%	27,6%	17,3%
Słowacja	1 689	1 280	822	639	73,2%	55,5%	35,6%	27,7%
Słowenia	1 200	735	742	638	98,0%	60,0%	60,6%	52,1%
Szwecja	2 841	1 922	2 680	2 299	58,0%	39,2%	54,7%	46,9%
Węgry	2 857	2 241	1 454	1 200	70,5%	55,3%	35,9%	29,6%
Wielka Brytania	7 288	7 050	8 876	7 851	28,4%	27,5%	34,6%	30,6%
Włochy	12 826	9 792	8 248	9 265				
RAZEM/ŚREDNIA	106 710	81 706	72 322	67 939	67,6%	45,1%	43,5%	35,7%

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Eurostat¹⁷.

W 2011 roku wartość eksportu polskich MMSP poza UE wyniosła ponad 8,1 mld euro (tabela 4). W tym samym okresie wartość eksportu poza UE MMSP niemieckich wyniosła 118,6 mld euro, włoskich 80,2 mld euro, a francuskich 54,8 mld euro. Łączna wartość eksportu poza UE MMSP z wszystkich krajów UE wyniosła 520,2 mld euro. Wartość eksportu MMSP stanowiła 34% łącznej wartości eksportu przedsiębiorstw z UE¹⁸. Wśród

¹⁷ http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/International_trade_by_enterprise_characteristics (liczba eksporterów i importerów w 2010 r.) oraz <http://ec.europa.eu/eurostat/web/structural-business-statistics/data/main-tables> (liczba przedsiębiorstw niefinansowych w 2010 r.); dostęp 23.04.2015 r.

¹⁸ Dane Eurostat za: Lucian C., Norman-López A., Duch T-Figueras A.: SMEs are more important than you think! Challenges and opportunities for EU exporting SMEs. DG TRADE Chief Economist Notes, No. 2014-3, p. 5.

przedsiębiorstw z UE eksportujących poza nią 81% stanowiły MMSP. Średnia wartość eksportu, przypadająca na jedno eksportujące MMSP, wyliczona dla wszystkich krajów UE wyniosła 0,85 mln euro, przy czym dla polskich eksportujących MMSP wartość ta była równa 0,29 mln euro.

Tabela 4

Udział MMSP w łącznym eksporcie przedsiębiorstw poza UE w 2011 r.

Kraj	MMSP eksportujące poza UE		Średnia wartość eksportu na jedno MMSP [mln euro]	Udział eksportujących MMSP w ogóle eksportujących przedsiębiorstw	
	Liczba MMSP [tys.]	Wartość eksportu [mld euro]		Liczba eksportujących przedsiębiorstw [%]	Wartość eksportu [%]
Włochy	119,6	80,2	0,67	90%	49%
Francja	82,2	54,8	0,67	94%	33%
Hiszpania	72,7	31,7	0,44	65%	44%
Niemcy	72,3	118,6	1,64	59%	28%
Wielka Brytania	61,7	49,6	0,80	90%	27%
Polska	28,3	8,1	0,29	93%	27%
Szwecja	25,4	15,4	0,61	94%	26%
Holandia ¹⁹	20,6	40,8	1,98	91%	41%
Portugalia	18,4	5,1	0,28	94%	47%
Austria	14,8	13,1	0,89	95%	35%
Dania	13,7	9,8	0,72	89%	35%
Belgia	11,9	32,4	2,72	69%	34%
Czechy	7,9	4,4	0,56	60%	22%
Słowenia	7,7	2,8	0,36	88%	38%
Litwa	7,6	3,1	0,41	98%	39%
Węgry	7,5	3,4	0,45	92%	17%
Grecja	7,4	4,3	0,58	62%	37%
Finlandia	7,3	6,1	0,84	91%	24%
Bułgaria	7,2	2,5	0,35	86%	33%
Rumunia	5,7	4,7	0,82	87%	36%
Łotwa	3,1	1,7	0,55	97%	53%
Irlandia	3	22	7,33	79%	57%
Słowacja	2,8	1,4	0,50	87%	16%
Estonia	2,7	2,6	0,96	61%	64%
Cypr	0,9	0,3	0,33	73%	65%
Luksemburg	0,8	0,4	0,50	76%	12%
Malta	0,6	0,9	1,50	91%	49%
Razem	613,8	520,2	0,85	81%	34%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu za: Lucian C., Norman-López A., Duch T-Figueras A.: SMEs are more important than you think! Challenges and opportunities for EU exporting SMEs. DG TRADE Chief Economist Notes, No. 3, 2014, p. 5.

Dane dotyczące eksportu MMSP wskazują na duże różnice między krajami pod względem m.in. liczby eksportujących MMSP, wartości eksportu, realizowanego przez

MMSP oraz relacji wartości eksportu do liczby eksportujących MMSP. Przykładowo, ok. 3 tys. irlandzkich MMSP realizuje eksport o wartości ok. 22 mld euro, natomiast zbliżona do irlandzkiej liczba łotewskich i słowackich MMSP realizuje eksport o wartości odpowiednio 1,7 mld euro i 1,4 mld euro, czyli ponad dziesięciokrotnie mniejszej niż wartość eksportu irlandzkich MMSP. Duże różnice między krajami UE dotyczą także udziału MMSP w wartości eksportu ogółu przedsiębiorstw w danym kraju. Udział ten wynosi od 12%, w przypadku luksemburskich MMSP do 65%, w przypadku cypryjskich MMSP.

3. Bariery umiędzynarodowienia MMSP

Mając na uwadze stosunkowo niski poziom umiędzynarodowienia MMSP w stosunku do dużych przedsiębiorstw, poszukuje się barier ograniczających działalność międzynarodową MMSP. Przez bariery działalności międzynarodowej przedsiębiorstw rozumie się wszystkie te, odnoszące się do postawy i nastawienia, strukturalne, operacyjne oraz inne ograniczenia, które utrudniają zdolność przedsiębiorstwa do inicjowania, rozwijania i utrzymywania działalności międzynarodowej²⁰. Wśród tych czynników można wyróżnić trzy grupy barier²¹:

- wewnętrzne bariery, związane ze specyfiką MMSP. Obejmują one ograniczenia związane z posiadanymi przez MMSP: zasobami ludzkimi (w tym brak odpowiednich umiejętności menedżerskich, kwalifikacji pracowników, brak czasu i wiedzy), zasobami finansowymi (brak kapitału i trudności w dostępie do zewnętrznych źródeł finansowania) oraz zasobami informacyjnymi (ograniczone informacje o zagranicznych rynkach i regulacjach prawnych),
- zewnętrzne bariery na poziomie danego kraju. Dotyczą one otoczenia, w którym funkcjonuje MMSP i obejmują np. bariery administracyjne. Umiędzynarodowienie przedsiębiorstw jest także hamowane przez brak dostatecznego państwowego wsparcia w zakresie eksportu/importu, np. przez ułatwienie dostępu do środków finansowych i ubezpieczeń działalności eksportowej,
- bariery dotyczące polityki handlowej i inwestycyjnej. Obejmują one m.in.: cła, limity i kontyngenty, rygorystyczne przestrzegania zasad pochodzenia produktów, konieczność dostosowania produktów pod względem technicznym do zagranicznych wymagań, konieczność uzyskania certyfikatów, trudne procedury licencyjne, brak przejrzystości zasad handlu, wahania kursów walut.

---

¹⁹ Dane dla Holandii za 2010 r.

²⁰ Leonidou L.: Empirical research on export barriers: Review, assessment and synthesis. "Journal of International Marketing", Vol. 3(1), 1995, p. 29-43.

²¹ Lucian C., Norman-López A., Duch T-Figueras A.: SMEs are more important than you think! Challenges and opportunities for EU exporting SMEs. DG TRADE Chief Economist Notes, No. 2014-3, p. 9-10.

Powyższe bariery znajdują potwierdzenie w badaniach empirycznych. Przykładowo, badanie przeprowadzone wśród czeskich przedsiębiorstw wskazały, że najpoważniejszymi barierami umiędzynarodowienia działalności dla MMSP są następujące czynniki²²: brak znajomości języków przez pracowników (41% ankietowanych wskazało tę barierę), brak doświadczenia na zagranicznych rynkach (40%), wysokie koszty promocji na zagranicznych rynkach (34%), brak wsparcia publicznego lub dotacji (33%), brak informacji o zagranicznych rynkach (31%) oraz bariery administracyjne (30%). Badania przeprowadzone wśród francuskich MMSP wykazały, że najważniejszymi barierami umiędzynarodowienia są²³:

- w przypadku MMSP z sektora usług: procedury administracyjne, brak czasu, brak kapitału i brak wykwalifikowanych pracowników,
- w przypadku produkcyjnych MMSP: procedury administracyjne, kursy wymiany walut oraz dostęp do finansowania.

Leonidou²⁴ na podstawie analizy 32 badań empirycznych zidentyfikował 39 barier działalności eksportowej małych przedsiębiorstw i podzielił je na grupy, w zależności od ważności. Najważniejsze z nich to: ograniczone informacje na temat rynków, niemożność nawiązania kontaktów z zagranicznymi klientami, trudności w zidentyfikowaniu zagranicznych możliwości biznesowych, trudności w dostosowaniu się do cen konkurentów, nadmierne koszty transportu i ubezpieczeń, odmienne przyzwyczajenia zagranicznych klientów, zła lub pogarszająca się sytuacja ekonomiczna zagranicą oraz polityczna niestabilność na zagranicznych rynkach.

Według raportu UPS-u²⁵, polskie MMSP w odniesieniu do eksportu w ramach UE wskazują na następujące problemy: kwestie bezpieczeństwa internetowego (39% ankietowanych), ryzyko utracenia lub zniszczenia towarów (32%) oraz otrzymania zapłaty za dostarczone towary (32%). Według innych badań²⁶, największymi barierami dla polskich eksporterów są: biurokracja (42,2% ankietowanych), koszty usług bankowych (28,9%), deficyt wykwalifikowanych kadr (25,6%), brak rządowego wsparcia (20%) oraz ograniczony dostęp do finansowania inwestycji (16,7%). Natomiast dla polskich importerów

---

²² Toulouva M., Votoupalova M., Kubickova L.: Barriers of SMEs internationalization and strategy for success in foreign markets. "International Journal of Management Cases", Vol. 17(1), 2015, p. 4-19.

²³ Badania przeprowadzone przez ESCP-Université Paris w latach 2011-2012 wśród 87 eksportujących francuskich MMSP, [za:] Lejárraga I., Rizzo H.L., Oberhofer H., Stone S., Shepherd B.: Small and Medium-Sized Enterprises in Global Markets: A Differential Approach for Services? OECD Trade Policy Papers No. 165, 2014, p. 61-63.

²⁴ Leonidou L.: An Analysis of the Barriers Hindering Small Business Export Development. "Journal of Small Business Management", Vol. 42(3), 2004, p. 279-302.

²⁵ European SME Exporting Insights. Doing business throughout Europe and beyond. A UPS Consultation Paper on SME Exporting Activity, September 2014.

²⁶ Badanie „Przewidywania i nastroje importerów i eksporterów” dla AKCENTY przeprowadzone przez Instytut Homo Homini, <http://www.akcenta.pl/clanky-na-co-narzekaja-msp-zajmujace-sie-importem-ora-eksportem.html>, dostęp 4.05.2015 r. Badanie zostało wykonane metodą telefonicznych standaryzowanych wywiadów kwestionariuszowych na próbie 216 przedsiębiorstw zajmujących się importem i/lub eksportem.

największymi barierami są: biurokracja (44,7% ankietowanych), wysokie koszty działań marketingowych (22,3%), trudności ze znalezieniem przez importerów wykwalifikowanych pracowników (18,1%), wysokie koszty korzystania z usług bankowych (16%) i ograniczony dostęp do finansowania inwestycji (16%).

Bariera działalności międzynarodowej występuje na wszystkich etapach umiędzynarodowienia, chociaż może zmieniać się ich natura i dotkliwość w zależności od stopnia umiędzynarodowienia MMSP czy specyfiki danego przedsiębiorstwa²⁷. Bariery umiędzynarodowienia mogą być inaczej postrzegane przez przedsiębiorstwa prowadzące działalność międzynarodową, a inaczej przez te, które takiej działalności nie prowadzą. Przykładowo, według badań OECD, kiedy MMSP zmienia swój status z przedsiębiorstwa nieumiędzynarodowionego na umiędzynarodowione, bariery związane z finansami i dostępem do międzynarodowych rynków stają się mniej istotne, natomiast bariery związane z zewnętrznym otoczeniem biznesowym zwiększają swoje znaczenie²⁸.

4. Znaczenie wiedzy w umiędzynarodowieniu przedsiębiorstw

Jak wynika z powyższej analizy, jedną z najważniejszych przeszkód w umiędzynarodowieniu działalności MMSP jest brak odpowiedniej wiedzy. W procesie umiędzynarodowienia MMSP można wyróżnić trzy rodzaje wiedzy²⁹:

- technologiczną (wiedza o wytwarzaniu dóbr i usług),
- rynkową:
  - instytucjonalną (m.in. wiedza o ramach instytucjonalnych, przepisach prawa, lokalnych warunkach i możliwościach),
  - biznesową (wiedza o zasobach i zachowaniu dostawców, konkurentów i klientów),
- o umiędzynarodowieniu (jak zarządzać międzynarodowo), obejmuje ona m.in. umiejętności:
  - wyszukiwania informacji, identyfikacji i oceny możliwości,
  - zarządzania operacjami celnymi i wymianą międzynarodową.

Kolejnym, istotnym zagadnieniem jest określenie źródeł pozyskiwania wiedzy potrzebnej w procesie umiędzynarodowienia. Fletcher i Harris³⁰ wyróżniają cztery źródła pozyskiwania nowej wiedzy przez MMSP z podziałem na zewnętrzne i wewnętrzne (tabela 5):

---

²⁷ Leonidou L.: Empirical research on export barriers: Review, assessment and synthesis. "Journal of International Marketing", Vol. 3(1), 1995, p. 29-43.

²⁸ Removing Barriers to SME Access to International Markets, OECD 2008, p. 46.

²⁹ Fletcher M., Harris, S.: Knowledge acquisition for the internationalization of the smaller firm: content and sources. "International Business Review", Vol. 21(4), 2012, p. 631-647.

³⁰ Ibidem.

1. Doświadczenie bezpośrednie – wiedza na bazie własnych doświadczeń, zwykle pozyskiwana w sposób niezamierzony i nieusystematyzowany w wyniku funkcjonowania na dotychczasowym rynku.
2. Doświadczenie pośrednie, obejmuje:
  - uczenie się zastępcze (ang. *vicarious learning*) – uczenie się od innych przez obserwację, współpracę, naśladowanie,
  - „przeszczepianie” wiedzy (ang. *grafting*) – zatrudnianie pracowników lub przejmowanie jednostek organizacyjnych wyposażonych w odpowiednią wiedzę.
3. Informacje wewnętrzne – obiektywne informacje pracowników zawarte w systemach, często nieświadomione i tracone („przedsiębiorstwa nie wiedzą co wiedzą”).
4. Poszukiwanie informacji na zewnątrz – np. badania rynkowe, informacje z izb gospodarczych i organizacji handlowych, publikacje branżowe.

Tabela 5

Źródło pozyskiwania nowej wiedzy przez MMSP

	Wewnętrzne źródła wiedzy	Zewnętrzne źródła wiedzy
Wiedza empiryczna	1. Doświadczenie bezpośrednie	2. Doświadczenie pośrednie: uczenie się zastępcze (obserwacyjne) i „przeszczepianie” wiedzy
Wiedza obiektywna	3. Informacje wewnętrzne	4. Poszukiwanie informacji na zewnątrz

Źródło: Fletcher M., Harris S.: Knowledge acquisition for the internationalization of the smaller firm: content and sources. “International Business Review”, Vol. 21(4), 2012, p. 631-647.

Z badań przeprowadzonych przez Fletcher i Harris³¹ wynika, że mniejsze przedsiębiorstwa dzięki rekrutacji nowych pracowników pozyskują wiedzę technologiczną i rynkową, natomiast trudno im uzyskać doświadczonego pracownika/menedżera mającego odpowiednią wiedzę o umiędzynarodowieniu. W przypadku MMSP wiedza o umiędzynarodowieniu jest często połączeniem własnego doświadczenia i wiedzy pozyskiwanej od doradców i instytucji publicznych.

Badania czeskich MSP³² dowodzą, że dzięki międzynarodowym sieciom społecznym, określanym jako międzynarodowe zawodowe i osobiste kontakty, pozyskiwana jest wiedza o rynkach zagranicznych, która ułatwia umiędzynarodowienie. Wiedza pozyskana w ten sposób jest szczególnie cenna, biorąc pod uwagę, że w gospodarce w okresie transformacji krajowe instytucje publiczne i lokalne stowarzyszenia handlowe rzadko postrzegane są przez przedsiębiorców jako trafne i wiarygodne źródło informacji³³.

³¹ Ibidem.

³² Musteen M., Datta D., Butts M.: Do International Networks and Foreign Market Knowledge Facilitate SME Internationalization? Evidence From the Czech Republic. “Entrepreneurship: Theory & Practice”, Vol. 38(4), 2014, p. 749-774.

³³ Manolova T.S., Yan A.: Institutional constraints and entrepreneurial responses in a transforming economy. “International Small Business Journal”, Vol. 20(2), 2002, p. 163-184; Franicevic V., Bartlett W.: Small firm

W odpowiedzi na duże zapotrzebowanie na wiedzę związaną z umiędzynarodowieniem, na poziomie Unii Europejskiej podejmowane są inicjatywy mające na celu pomoc przedsiębiorstwom w działalności eksportowej i importowej przez udzielania informacji technicznych i handlowych przeznaczonych dla MMSP. Przykładowo, Komisja Europejska powołała punkty (biura) informacyjne (ang. *helpdesk*) dla eksporterów (Export Helpdesk³⁴), w zakresie prawa własności intelektualnej (IPR SME Helpdesks³⁵) i instrumentów ochrony handlu (TDI SME Helpdesk³⁶). Dla eksportujących MMSP dostępna jest także baza danych dostępu do rynku (Market Access Database³⁷), zawierająca informacje m.in. o: cłach, procedurach i formalnościach w wybranym kraju, statystykach handlu i głównych barierach w eksporcie. Polskie MMSP mogą także skontaktować się z jednym z polskich ośrodków sieci Enterprise Europe Network, która świadczy m.in. usługi informacyjne i doradcze z zakresu prawa i polityk UE, prowadzenia działalności gospodarczej za granicą oraz pomaga w znalezieniu partnerów do współpracy gospodarczej³⁸.

5. Podsumowanie

Europejskie MMSP są grupą przedsiębiorstw bardzo zróżnicowaną pod względem wyników działalności eksportowej, ale bardzo ważną dla gospodarki. Odpowiadają za jedną trzecią wartości eksportu realizowanego poza UE przez przedsiębiorstwa oraz stanowią 81% przedsiębiorstw eksportujących poza UE. Szacuje się, że dzięki eksportowi poza UE w MMSP utrzymywanych jest co najmniej 6 mln miejsc pracy³⁹. Niemniej jednak działalność eksportową poza UE prowadzi stosunkowo niewielki odsetek MMSP, w szczególności dotyczy to mikroprzedsiębiorstw.

Pod wieloma względami umiędzynarodowienie polskich MMSP jest na niższym poziomie niż średnia dla krajów UE. Dotyczy to takich wielkości, jak np. średnia wartość eksportu poza UE, przypadająca na jedno MMSP oraz odsetek MMSP, prowadzących działalność eksportową poza UE.

Stosunkowo niewielka aktywność międzynarodowa MMSP może wynikać z różnego rodzaju barier działalności, np. związanych ze specyfiką MMSP, z polityką administracyjną, handlową i inwestycyjną danego kraju. Bariery te występują na różnych etapach

---

networking and economies in transition: An overview of theories, issues and policies. "Zagreb International Review of Economics and Business", Vol. 4(1), 2001, p. 63-89.

³⁴ <http://exporthelp.europa.eu>, dostęp 30.04.2015 r.

³⁵ https://www.iprhelpdesk.eu/SME_Corner, dostęp 30.04.2015 r.

³⁶ <http://ec.europa.eu/trade/policy/accessing-markets/trade-defence/>, dostęp 30.04.2015 r.

³⁷ <http://madb.europa.eu/madb/indexPubli.htm>, dostęp 30.04.2015 r.

³⁸ <http://www.een.org.pl>, dostęp 11.06.2015 r.

³⁹ Lucian C., Norman-López A., Duch T-Figueras A.: SMEs are more important than you think! Challenges and opportunities for EU exporting SMEs. DG TRADE Chief Economist Notes, No. 3, 2014, p. 8.

umiędzynarodowienia przedsiębiorstwa, ale zmianie może ulegać ich charakter i dotkliwość w zależności od stopnia umiędzynarodowienia i specyfiki danego MMSP.

Jedną z głównych barier działalności międzynarodowej MMSP, oprócz ograniczonych zasobów ludzkich i finansowych, jest brak odpowiedniej wiedzy o umiędzynarodowieniu. Badania wskazują, że wiedzę tę MMSP próbują pozyskać korzystając z pomocy zewnętrznych doradców i instytucji. W odpowiedzi na to zapotrzebowanie organizowane są publiczne inicjatywy, w ramach których MMSP mają możliwość pozyskania potrzebnej wiedzy, w tym informacji o zagranicznych rynkach i regulacjach prawnych.

W dalszych badaniach wartościowe byłoby pogłębienie identyfikacji i analizy uwarunkowań umiędzynarodowienia, specyficznych dla polskich MMSP. W szczególności warto przeanalizować postawę, wiedzę i doświadczenie właścicieli/menedżerów polskich MMSP, gdyż wydaje się, że to od nich w największym stopniu zależy zarówno decyzja o umiędzynarodowieniu, jak i przebieg procesu umiędzynarodowienia. Poza tym warto zbadać, w jakim stopniu niski poziom umiędzynarodowienia jest związany ze stosunkowo niską innowacyjnością polskich MMSP w stosunku do MMSP w innych krajach europejskich⁴⁰. Wyniki takich badań pozwoliłyby na opracowanie rekomendacji dla menedżerów MMSP jak pokonać zidentyfikowane bariery umiędzynarodowienia i sukcesywnie zwiększać jego poziom.

Bibliografia

1. Badanie „Przewidywania i nastroje importerów i eksporterów” dla AKCENTY przeprowadzone przez Instytut Homo Homini, <http://www.akcenta.pl/clanky-na-co-narzekaja-msp-zajmujace-sie-importem-oraz-eksportem.html>, dostęp 4.05.2015 r.
2. European Innovation Scoreboard 2016. http://ec.europa.eu/growth/industry/innovation/facts-figures/scoreboards_pl, dostęp 12.09.2016 r.
3. European SME Exporting Insights. Doing business throughout Europe and beyond. A UPS Consultation Paper on SME Exporting Activity, September 2014.
4. Eurostat,
http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/International_trade_by_enterprise_characteristics; dostęp 23.04.2015 r.
5. Eurostat,
<http://ec.europa.eu/eurostat/web/structural-business-statistics/data/main-tables>;
dostęp 23.04.2015 r.

---

⁴⁰ European Innovation Scoreboard 2016. http://ec.europa.eu/growth/industry/innovation/facts-figures/scoreboards_pl, dostęp 12.09.2016 r.

6. Fletcher M., Harris S.: Knowledge acquisition for the internationalization of the smaller firm: content and sources. "International Business Review", Vol. 21(4), 2012, p. 631-647.
7. Franicevic V., Bartlett W.: Small firm networking and economies in transition: An overview of theories, issues and policies. "Zagreb International Review of Economics and Business", Vol. 4(1), 2001, p. 63-89.
8. <http://ec.europa.eu/trade/policy/accessing-markets/trade-defence/>, dostęp 30.04.2015 r.
9. <http://exporthelp.europa.eu>, dostęp 30.04.2015 r.
10. <http://madb.europa.eu/madb/indexPubli.htm>, dostęp 30.04.2015 r.
11. <http://www.een.org.pl>, dostęp 11.06.2015 r.
12. https://www.iprhelphdesk.eu/SME_Corner, dostęp 30.04.2015 r.
13. Kraśnicka T., Głód W.: The Impact of the Internationalization of Polish SMEs on Their Performance. "Journal of Economics & Management", Vol. 13, 2013, p. 67-83.
14. Lejárraga I., Rizzo H.L., Oberhofer H., Stone S., Shepherd B.: Small and Medium-Sized Enterprises in Global Markets: A Differential Approach for Services? OECD Trade Policy Papers No. 165, 2014, p. 61-63.
15. Leonidou L.: An Analysis of the Barriers Hindering Small Business Export Development. "Journal of Small Business Management", Vol. 42(3), 2004, p. 279-302.
16. Leonidou L.: Empirical research on export barriers: Review, assessment and synthesis. "Journal of International Marketing", Vol. 3(1), 1995, p. 29-43.
17. Lucian C., Norman-López A., Duch T-Figueras A.: SMEs are more important than you think! Challenges and opportunities for EU exporting SMEs. DG TRADE Chief Economist Notes, No. 3, 2014.
18. Manolova T.S., Yan A.: Institutional constraints and entrepreneurial responses in a transforming economy. "International Small Business Journal", Vol. 20(2), 2002, p. 163-184.
19. Michna A.: Wpływ organizacyjnego uczenia się na efektywność funkcjonowania małych i średnich przedsiębiorstw. Wydawnictwo Politechniki Śląskiej, Gliwice 2007.
20. Mikołajczyk B., Zabłocki Ł.: Internacjonalizacja jako dźwignia wzrostu pozycji konkurencyjnej MSP. Acta Universitatis Lodzensis, Folia Oeconomica 247, 2011, s. 211-221.
21. Musteen M., Datta D., Butts M.: Do International Networks and Foreign Market Knowledge Facilitate SME Internationalization? Evidence From the Czech Republic. "Entrepreneurship: Theory & Practice", Vol. 38(4), 2014, p. 749-774.
22. PARP: Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2011-2012, Warszawa 2013.
23. Removing Barriers to SME Access to International Markets, OECD 2008.

24. Toulouva M., Votoupalova M., Kubickova L.: Barriers of SMEs internationalization and strategy for success in foreign markets. "International Journal of Management Cases", Vol. 17(1), 2015, p. 4-19.

Abstract

The degree of Polish SMEs internationalization is lower in many respects than the average estimated for SMEs in the European Union (EU). This concerns values such as, for example, the average value of exports outside the EU per firm or the share of SMEs that export outside the EU.

Relatively little international activity of SMEs may result from various factors, e.g. barriers related to the characteristics of SMEs, administrative practices, trade and investment policies. These barriers exist at all stages of the internationalization process, although the nature and severity of these barriers may differ depending on the stage of the internationalization and the characteristics of a specific firm.

Beside the human resources and financial constraint, one of the main barriers of SMEs internationalization is lack of internationalization knowledge. Studies indicate that SMEs try to acquire internationalization knowledge combining own experience with learning from government advisors and consultants. In order to provide SMEs with internationalization knowledge, policy initiatives are available, e.g. Export Helpdesk, the IPR SME Helpdesks and a TDI SME Helpdesk. Owing to these initiatives, SMEs have a chance to acquire knowledge they need, including specific information on tariffs, formalities and foreign markets.